

חבר הפרלמנט הצרפתי, עורך שבועון החדשות טוען שהפטרון דולרים, המחשב הזעיר והשכל האירופי יצילו את העולם

דיין אחרי יום הכיפורים
„אז מה יש לדבר“

תוך העלאת מחירי הנפט. יש בינינו אף כאלה הסבורים כי הדיפלומטיה האמריקאית, מטעמים מדיניים שחלקם נעלמו מאתנו, תומכת בכל הודמנות באלה ה"תובעים להחיש את קצב העלאות המחיר". שרייבר מאשים את קיסנינג'ר בנפילת השאה של איראן, שהקדיש את כל משאבי ההון שלו להקמת הצבא שלבסוף היפנה לו עורף. מדיניותו זו, טוען שרייבר, הביאה לתהוירובוהו פוליטי, תהוירובוהו כספי, תהוירובוהו חברתי — ארצות-הברית והעולם כולו עדיין משלמים את המחיר.

שרייבר אינו מנסה להיות עדין בי תיאור המתרחש בעולם השלישי. לי ברזיל, המנוצלת על-ידי האמריקאים, אין תקנה מבחינה כלכלית וחברתית. המדיניות הולוואניאליסטית הרסה את זאיר. אפריקה ואסיה מספקות לצפון המתרועש את חומרי-הגלם ומקבלות בתמורה חרורים צבועניים בדמות ג'יפים, מכוניות-ירייה ו"טילי-כסף, כדי שהעמים שם יוכלו להשיג מיד אלה את אלה.

מה, אם כן, הפיתרון? הוא טמון במחצב הנפוץ ביותר בעולם: חול הצורן שממנו עושים את המעגלים המודפסים בתעשייה האלקטרונית ובתעשיית המחשבים. היפאנים הם שהגיעו לשיאים בתחום זה, הם המבינים שצריך להפיק את הידע בעולם השלישי, כדי לפתחו ולהפכו לשיק גדול לסחורות מן הצפון וכדי לפרק את חומרי-הנפט האנושי המצוי בו. אך סרוואן שרייבר אינו סבור שפיתוח העולם השלישי ייעשה על-ידי תיעושו. לא, הי פיתרון הוא באחזקאות. הידע הטמון בי מחשבים יאפשר לבני העולם השלישי לפתור את בעיית התזונה שלהם — ואף להפוך לאסם התבואה של העולם כולו.

ספק עם עמי העולם השלישי יקבלו במאור פנים את הרעיון של קבוצת פאריס, הן אותם לנחיתות ניצחית לעומת הצפון. החיים הקהילתיים תחת כנפי הי מחשב אינם ממתקים בהרבה את הגלולה. אך יהיה מה שיהיה הפיתרון שמציע שרייבר, אין ספק שסיפרו מצבי אתגר. הליקויים בספר אינם גורעים הרבה מחומי רת השאלה שהוא מציג ומחשיבות הבעיות שהוא מעורר. הריבוי המתמיד של מוקדי המתחוחות בעולם, המשבר הי עמוק הפוקד את כלכלת המערב וועמם הגובר של העמים המנוצלים כבר אינם "מאיימים" על השלום, אלא מפירים כבר עתה את הסדר האינתי-יחסי שהושג אחרי מילחמת-העולם השנייה.

במוקדם או במאוחר יצטרפו עמים וי מדינות לקבוע אי עמדתם. האמריקאים, תחת שילטונו של רגן ימצאו שקשה לחזור אל עידן שנות ה-50: שילטונו של רגן רק יחריף את הסתירות שקרטור ניסה לעקפו. לגבי ישראל, המצוייה בליבו של אחד ממוקדי המתחוחות החשובים ביותר, עלולה שאלת קביעת העמדה להיות שאלה של קיום.

ביותר לכך היא מה שאירע בפועל: ריון חי המדינות המייצאות נפט אמנם גדלו — אך ללא שום יחס לגידול בריווחי ה"חברות הגדולות.

ריווחי חברת אקסון אמריקאית גדלו לאהר משבר הנפט של 1973 ב-59% בשנה אחת. ריווחי טקסו אמריקאית גדלו ב-45% אותה שנה ב-45%. וכלל הרווחים הנקיים של קבוצת החברות בשליטת רוקפלר ב-אוהה שנה היו גדולים מכלל רווחות מט בע החוץ של ערבי-הסעודית באותה שנה. כל זאת כאשר המכירות עצמן ירדו בגלל הצימצומים בהפקה.

הד"ר ק. ומילחמת 1973

אחד הפרקים המעניינים בסיפורו של שרייבר נוגע למילחמת יום-הכיפורים. רים, ולמהלכיו של ש"החוץ האמריקאי באותם ימים, הד"ר הנרי קיסנינג'ר, הי מבקר עתה באיזור כשגריר מטעם-עצמו. קיסנינג'ר, טוען שרייבר, היה אדריכל העלאת מחירי הנפט. הסיבה: הוא רצה לשאה של איראן יהיה די כסף כדי לק"נות את הנשק האמריקאי החדש ביותר, ובכמויות אדירות, כדי להציב את העוצמה הצבאית האיראנית כמחסום אנטי-סובייטי. משום כך, טוען שרייבר, אין קיסנינג'ר מגלה התנגדות למיזמה של פייצל הסער די: לגרום למילחמה במזרח התיכון כדי להטיל אמברגו-נפט מאיים על המערב, וי להביא להעלאה דראסטית במחירי נפט. מוזמתו של פייצל מצליחה, כדי להבטיח את הצלחתה מאיים קיסנינג'ר על ההנהגה הישראלית, לבל תעז לתקוף ראשונה את המצרים והסורים.

בשם משה דיין מביא שרייבר את הדברי רים הבאים:
"אילו פתחנו בהתקפה היינו הורסים, וזה נאמר לנו במפורש, את כל יחסינו עם אר"צות-הברית. אז מה יש לדבר?"
בשם יצחק רבין, אז שגריר בווינגטון:
"אם הייתה ישראל מתקיפה ראשונה הייתה אמריקה מפסיקה את תמיכתה. ואנחנו ידענו את זה."

וכך יוצאת ההתקפה הערבית לפועל, מוטל האמברגו ומחירי הנפט עולים. על פי שרייבר משרת הדבר, בעיקר את מדי-נות אופ"ק ולטווח ארוך את העולם הש"לישי. על פי העובדות, הנהנות העיקריות הן חברות-הנפט הגדולות — וגם חברות-הנשק המתחילות להציף את המזרח התי-כון בנשק רב וחדש בשיעורים שלא נודעו קודם למילחמת 1973.

מהלכיו של קיסנינג'ר מפתיעים אפילו את הסעודים, וב-1975 משגר זאכי אל-ימני איגרת לשרה-האוצר האמריקאי:
"הנני להודיעך שאין אנו היחידים שי השתלשלות העניינים מביאה אותנו לידי מסקנה שלא ציפינו לה. נראה שהמדי-ניות האמריקאית אינה מכוונת כלל למי-

הגאולה באופ"ק

רבים מדי משותפולרעיון של שרייבר הם נציגי ההון הבינלאומי הגדול — הפטרודולרים של אופ"ק, הון-הטרנזיט-טורים של יפאן, רוברט מקנמארה (מאד-ריכלי המעורבות האמריקאית בוויאט-נאם) העומד בראש הבנק העולמי. הדבר מוגש יפה בכתיבת הספר.

אירופה + יפאן נפט

כאשר מתאר שרייבר את התקדמותה של יפאן, אין הוא מקדיש אף לא שורה אחת לתרבות-הגזרית שנכפתה על עשרות מיליוני הפועלים היפאנים, לדיכוי האקדמי ולשחיתות הפוליטית העמוקה. את ייסוד אופ"ק מתאר שרייבר כמין המ"שך של ועידת באנדונג (של הבלתי-ימור-ההות) ב-1955 — עוית-מרד של העולם השלישי נגד מדכאיו ומנצלו האירופים והאמריקאים. אך אין שרייבר מנסה להסי ביר מדוע — אם אמנם כלי-כך רצו בכך — לא הצליחו מדינות הנפט העשירות לשפר ולו במקצת את מצבו של העולם השלישי.

במיסגרת המאמץ הרב שמקדיש שרייבר לתיאור גאוניותם ומרדנותם של מנהיגי אופ"ק, ובראשם שרי-הנפט הסעודי זאכי

ונפול ההון והאנרגיה של מדינות אופ"ק יחבור עם התייחסות התעי-שייתי הידע האלקטרוני היפאניים, וב"תיווכם של פוליטיקאים ואנשי-מדע אירו-מיים יכניעו את מעצמות-העל כדי ליצור סדר עולמי חדש, שבו ימצאו מקום נאות גם מדינות העולם השלישי המנוצלי. זהו, במישפט אחד, בשורתו של העיתונאי וה"פוליטיקאי הצרפתי ז'ארוז'אק סרוואן שרייבר בסיפרו החדש האתגר הכל-עולמי. שרייבר, עתה בתחילת שנות ה-50 שלו, כבר עשה כל מה שאפשר בפוליטיקה ה"צרפתית. הוא ייסד וערך במשך עשרים שנה שבועון פוליטי מצליח — לאקספרס. הוא היה תומכו של פייר מנדס-פראנס בי סיום מילחמת הודרסין. הוא התנגד ל-מאבק הצרפתי נגד עצמאות אלג'יריה. הוא עמד בראש המפלגה הרדיקלית (ש"ה הפלג השמאלי שלה הפך להיות המפלגה ה"סוציאליסטית הצרפתית) וכיהן מטעמה באספה הלאומית הצרפתית. הוא היה שר, ומחברם של רביימכר פוליטיים. הפולי-טיקה הצרפתית של תקופת ז'סקאר-ד'אס-טן החלה לשעממו, והוא החל לעסוק בפוי-ליטיקה גלובלית בהקימו קבוצה של פוי-ליטיקאים ומדענים שתפקידה לבדוק נתו-נים ולהגיע למסקנות.

האתגר הכל עולמי מכיל את המסקנות של קבוצת פאריס שהקים שרייבר.

רבין זוחץ ירו שז ניכפון
„אמריקה היתה מפסיקה את תמיכתה“

אליימי, הוא מתעלם מלא מעט עובדות שאינן עולות בקנה אחד עם תיאורו. הי מאבק של חברות אופ"ק מתואר כניסיון להשתחרר מן השליטה העצומה של חב"רות-הנפט הגדולות — האמריקאיות, הי בריטיות וההולנדיות — ניסיון שאכן הצליח, על פי גירסתו.

יש עדויות לא מעטות לכך שאופ"ק הוקם לא נגד חברות-הנפט, אלא דווקא בעידודן, כדי לאפשר להן עלאת מחי-רים גדולה, כאשר "האשמות" בה אינן לכאורה חברות מערביות. ההוכחה הטובה

האתגר הוא ספר של היסטוריה פולי-טית ככזה הוא מרתק ומאלף, אך לעתים רחוק מדיק. מובאים בו נתונים מדהי-מים על התפתחות התעשייה היפאנית, בצד ידע רב על ניצולו המחפיר של העולם השלישי בידי העולם הראשון (המערב הקפיטליסטי) והעולם השני (המזרח ה"קומוניסטי) כאחד. דווקא פרק המסקנות עוצר את התנופה, הנתונים שמביא שריי-בר, כמו גם הנחותיו, מחייבים מסקנות מרחיקות לכת, אך אולי אין זה מפתיע ששרייבר אינו מעז יותר מדי.